

УДК 32.019.51

<http://orcid.org/0000-0003-3544-5328><http://doi.org/10.5281/zenodo.580226>

Ю. А. Данько

КОНЦЕПТ «ПОЛІТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ» У ВІТЧИЗНЯНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

У статті розглянуто теоретико-методологічні засади дослідження політичних технологій як феномену політичного життя суспільства. Політичні технології відіграють важливу роль в політичній сфері суспільства. Вони є невід'ємною складовою виборчих компаній та спрямовані на досягнення необхідного політичного результату і являють собою сукупність процедур, прийомів і способів діяльності, спрямованих на найбільш ефективну реалізацію цілей і завдань конкретних політичних суб'єктів. Розглянуті основні блоки з яких складається політична технологія. Запропоновано розглянути область застосування політичних технологій.

Ключові слова: політичні технології, політична сфера, виборчі технології, виборча компанія, публічна політика.

Ю. А. Данько

КОНЦЕПТ «ПОЛИТИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ» В ОТЕЧЕСТВЕННОМ НАУЧНОМ ДИСКУРСЕ

В статье рассмотрены теоретико-методологические основы исследования политических технологий как феномена политической жизни общества. Политические технологии играют важную роль в политической сфере общества. Они являются неотъемлемой составляющей избирательных компаний и направлены на достижение необходимого политического результата и представляют собой совокупность процедур, приемов и способов деятельности, направленных на наиболее эффективную реализацию целей и задач конкретных политических субъектов. Рассмотрены основные блоки, из которых состоит политическая технология. Предложено рассмотреть область применения политических технологий.

Ключевые слова: политические технологии, политическая сфера, избирательные технологии, избирательная компания, публичная политика.

Y. Danko

THE CONCEPT «POLITICAL TECHNOLOGIES» IN DOMESTIC SCIENTIFIC DISCOURSE

In the article theoretical and methodological bases of research of political technologies as a phenomenon of political life of a society are considered. Political technologies play an important role in the political sphere of society and are a relatively new way of achieving the goal in all spheres of political life. They are an integral part of electoral companies and are aimed at achieving the necessary political result and represent a set of procedures, methods and methods of activities aimed at the most effective implementation of the goals and objectives of

specific political actors. Any political force and its electoral campaign is aimed at attracting as much support as possible to the electorate, and, to achieve the desired goal, uses various means and methods of political influence. The main blocks, of which political technology is composed, are considered. It is proposed to consider the scope of application of political technology. Namely, as an element of election companies, political companies and as part of the creation of political parties.

Keywords: *political technologies, political sphere, electoral technologies, electoral company, public policy.*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день, роль ефективно діючих політичних технологій виборчого процесу в умовах появи нових викликів політичної стабільності незмірно зростає.

Виборчі технології стали невід'ємною складовою вітчизняних електоральних процесів як сукупність засобів і механізмів цілеспрямованого політичного впливу на настрої та поведінку електорату, а також на результати голосування задля досягнення цілей у виборчій кампанії.

Нині політична система України перебуває у стані тривалої трансформації, що також опосередковано вказує на внутрішню незбалансованість і суперечливість процесів, що відбуваються в суспільстві. У цій ситуації проблема застосування різного роду технологій, набуває особливого значення.

Аналіз актуальних досліджень. До наукового дискурсу у політичній сфері України поняття політичних технологій увійшло досить нещодавно. Проте, увага до цього концепту як з боку політологів так і громадськості має значний інтерес. Науковими розвідками, щодо політичних технологій займається велика кількість як вітчизняних так і закордонних дослідників. Дослідження присвячені проблематиці сучасних політичних технологій розглядаються в працях зарубіжних вчених: Армея Д., Вятра Є., Колівера С., Мерлоу П., Паломбара Дж. А., Сарторі Дж., Солейна Д., Хілдебранда С.. Серед українських та російських науковців цим питанням займалися Бебик В., Ващенко К., Романюк О., Жданов І., Грабовська С., Кара-Мурза С., Максимов А., Малкін Є., Панкратов В., Поліщук І., Почепцов Г., Скочиляс Л., Сучков Є. та ін..

Мета статті полягає в тому, щоб на основі систематизації наукових розвідок у вітчизняному науковому дискурсі розглянути сутність концепту «політичні технології» та перспективи їх подальшого вивчення.

Виклад основного матеріалу. Політичні технології відіграють важливу роль в політичній сфері суспільства, а також у формуванні політичних процесів та інститутів. Політичні технології це феномен політичного життя суспільства. У ситуації загострення політичної конкуренції, політизації сучасного суспільства посилюється потреба у вирішенні політичних проблем і суперечностей, які виникають, у тому числі, і в ході виборчого процесу виключно в правових рамках.

Будь-яка політична сила та її виборча кампанія спрямована на залучення як можна більшої підтримки електорату і для досягнення бажаної мети використовує різного роду засоби та методи політичного впливу, що в політології отримало назву політичні технології [3, с. 46].

Свого часу Вебер М. зазначав, що «головними фігурами в механізмі політичної боротьби не бувають одні тільки політики... Але вищою мірою вирішальну роль тут відіграє той рід допоміжних засобів, які знаходяться в їх розпорядженні». Тобто, рішення конкретної політичної проблеми означає не стільки розуміння людиною цілей і засобів їх досягнення, скільки вироблення конкретних способів їх втілення на практиці, тобто застосування певних технологій рішення конкретної задачі [1, с. 17].

Політичні технології – сукупність послідовно залучених процедур, способів і прийомів діяльності яких направлена на найбільш оптимальне та ефективне втілення мети і задач конкретного суб'єкта в певний час, і в певному місці [3, с. 47].

Українські дослідження політичних технологій почали з'являтися приблизно у 1991 році разом з розвитком демократичних реформ та проведенням вільних виборів в органи виконавчої та представницької влади.

У сучасній українській політичній науці одним з перших визначення «політичні технології» розробив Видрін Д. Він зазначав, що політична

технологія є системою способів та шляхів досягнення бажаних результатів у політиці: «справжні політичні технології – науково-обґрунтовані, професійні, чесні та ефективні методи політичної діяльності, це коректне суперництво за політичне лідерство» [4, с. 120].

Шляхтун П. визначає політичні технології як системи послідовних дій, спрямованих на досягнення необхідного політичного результату. Політичні технології охоплюють як кінцеві цілі, на досягнення яких вони спрямовані, так і методи й засоби їх досягнення. Є багато різновидів політичних технологій: прийняття політичних рішень, виборів, лобіювання, формування іміджу, комунікативні тощо [8, с. 396-397].

Семке Н. говорить про те, що політичні технології – це сукупність методів і систем послідовних дій спрямованих на досягнення необхідного політичного результату [6, с. 88].

Ващенко К. політичні технології розглядає як один з важливих елементів політичної культури суспільства в цілому та окремих політичних суб'єктів, зокрема. Науковець виділяє основні блоки з яких складається політична технологія:

- блок об'єктивних умов (врахування інформації про регіон чи країну де відбувається діяльність, реальний розклад політичних сил в суспільстві, знань про найбільш гострі соціальні проблеми і т. д.);
- блок стратегії (найбільш важливий та складний елемент технології – розробка програми (платформи) суб'єктів політики);
- блок тактики (сукупність засобів та методів досягнення бажаного результату) [4, с. 120].

Політичні технології – це відносно новий спосіб досягнення мети у всіх сферах політичного життя, який у повній мірі ще не вичерпав своїх можливостей. При їх впровадженні суспільство стикається з проблемами характерними для будь-якого процесу нововведення, в тому числі, і негативного характеру. [1, с. 20].

Аналізуючи політичні технології, Радченко О. і Погорелий С. зазначають, що вони поширюються на всю сферу політичної влади, політичні технології зосереджують у собі як легальні, так і нелегальні процеси застосування влади, що допускають використання прийомів і процедур, які прямо заборонені або не відповідають політичним традиціям (технології акцій протесту, проведення фіктивних виборів, маніпулювання суспільною думкою). Науковці зазначають, що «політичні технології – це знання про способи і процедури оптимізації політичного життя соціуму, які реалізуються у сфері політики завдяки здійсненню політичної діяльності на основі принципів раціонального розділення на процедури й операції та вибору оптимальних засобів, методів їх виконання, а також способи і методи управління в політиці, які є інструментами боротьби, здобуття та утримання влади» [5, с. 2].

Можна говорити про те, що політичні технології набувають не тільки універсальних, але й типових властивостей. Як сукупність послідовно застосовуваних процедур, прийомів і способів діяльності, спрямованих на найбільш ефективну реалізацію цілей і завдань конкретних політичних суб'єктів, політичні технології прагнуть до певної формалізації, інституціоналізації й нормативного закріплення [7].

Набуваючи реалізації у процесі функціонування політичних режимів та сфері міжнародних відносин – політичні технології знаходять своє втілення у процесі взаємодії держави з громадянським суспільством та стають формою інституціоналізації політичного лідерства і слугують засобом для лобіювання. До того ж, політичні технології застосовуються й політичними елітами, ефективність їх використання визначає результати боротьби за владу, створення політичних партій і об'єднань тощо [5, с. 1].

Політичні технології є найважливішими складовими життєдіяльності суспільства. Вони виступають як наслідок раціоналізації й оптимізації функціонування політичної сфери суспільства із задоволення тих або інших його потреб. При цьому вони відіграють різноманітні ролі.

Якщо досліджувати політичні технології за місцем, яке вони посідають у суспільстві, їх можна розглядати як:

- політичні інститути (форму політичної, раціональної та спільної діяльності індивідів);
 - політичну діяльність (перетворення об'єктів суб'єктами);
 - політичні процеси (зміни соціально-політичних явищ у просторі і часі);
 - політичні системи (цілісні структурно-функціональні утворення);
 - політичні режими (сукупність методів і способів здійснення влади);
 - форму політичної комунікації (інформаційний обмін в політиці)
- [5, с. 2–3].

Якщо розуміти політичні технології як технології реалізації публічної політики, то визначення цілей політики лежить за межами сфери їх дії. При такому підході технології – це свого роду зброя, яка в рівній мірі може бути використана як на благо, так і на зло [9, с. 22]. Політичні технології існують і використовуються остільки, оскільки в суспільстві є в наявності публічна політика, причому конкурентна публічна політика.

Займаючись цією проблемою, Малкін Е. та Сучков Е. запропонували конкретизувати область застосування політичних технологій:

Однією з головних сфер застосування політичних технологій є виборчі кампанії. Вибори являють кульмінацію публічної політики, а саме момент, коли конкуренція досягає максимального напруження. Для методів політичної технології це момент істини, коли кожен з них проходить остаточну перевірку на придатність і ефективність в зіткненні з іншими технологіями. Тому, кажучи про політичні технології, в першу чергу доцільно розглядати виборчі технології, тобто технології підготовки та проведення виборчих кампаній [9, с. 23].

Досить значна частина політичних технологій, які використовуються у боротьбі за політичну владу орієнтовані на її утримання, розширення і зміцнення. Досягти значного успіху у політичній боротьбі без знання суті та

особливостей виборчих технологій та вдалого використання цих знань практично неможливо [4, с. 120].

Іншою сферою застосування політичних технологій є політичні кампанії з підтримки (або протидії) тим чи іншим діям політиків чи влади, а також різних інститутів громадянського суспільства.

На відміну від виборчих кампаній, політичні кампанії здебільшого не прив'язані до конкретної дати виборів і жорстко не регламентуються з боку законодавства. Проте вони безпосередньо пов'язані з виборчими кампаніями, оскільки їх проведення є одним з найбільш ефективних засобів підготовки політичних партій і окремих кандидатів до майбутніх виборів.

У моменти загострення відносин між суспільством і владою, особливо коли влада зловживає адміністративним ресурсом на виборах, політичні кампанії набувають особливого значення. У цьому випадку виборча кампанія без усякої перерви може перейти в політичну акцію протесту та далі перетекти в революцію (те, що ми могли бачити у Грузії, Україні та Киргизії). Вищезазначена схема (вибори – протест – революція), в принципі, також являє собою сферу застосування політичних технологій.

Так, ще однією областю застосування політичних технологій є партійне будівництво. Звісно, створення і розвиток політичних партій не зводиться тільки і виключно до публічної політики. Проте принциповою відмінністю політичних партій від інших інститутів громадянського суспільства є те, що політичні партії стають основними суб'єктами публічної політики, а це значить, що вони спочатку повинні створюватися як організації, які здатні ефективно проводити політичні та, в першу чергу, виборчі кампанії. Саме у цьому аспекті – створення політичних партій як виборчих машин, партійне будівництво слід розглядати як одну з найважливіших областей застосування політичних технологій [9, с. 23–24].

Дослідження сучасних політичних технологій досить актуально в зв'язку з їх різноманітністю, специфікою і сутністю перетворення. Вони оптимізують, раціоналізують і видозмінюють політичну дійсність. Сьогодні,

коли наше суспільство шукає варіації і шляхи результативного розвитку, технологічно орієнтовані знання, способи і методи в політиці стають першорядними, самостійними і самодостатніми [2, с. 20].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, аналізуючи та систематизуючи різні наукові підходи до визначення концепту «політичні технології», можна узагальнити, що політичні технології – це набір стратегічних принципів, технік, способів і прийомів направлених на досягнення необхідного політичного результату, формування необхідної громадської думки або іміджу у боротьбі за політичну владу різних політичних груп, партій, організацій та конкретних суб'єктів політичного процесу.

Таким чином, проведений аналіз наукових публікацій свідчить про те, що політичні технології є частиною соціальних технологій і відіграють важливу роль у сучасному суспільстві і потребують детального вивчення.

Подальший аналіз політичних технологій слід продовжити у напрямку досліджень, які пов'язані з появою нових форм політичного управління та політичної боротьби, це характеризується тим, що в сучасних умовах боротьба за владу все більше перетікає у віртуальний політичний простір з використанням політичних інтернет-технологій. У свою чергу це призводить до того, що в даний час масштаб застосування політичних технологій істотно розширюється. Глобалізація та інформаційно-технічний розвиток дозволили говорити про формування нового виду політичних технологій – глобальних політичних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анохин М. Г. Современные технологи эффективной политики: [учеб. пособ.] / М. Г. Анохин. — М. : РУДН, 2008. — 239 с.
2. Гришин О.Е. Политические технологии в XXI веке: сущность, спектр, характер / О.Е. Гришин // PolitBook. — 2014. — № 2. — С. 19—32.
3. Кушакова М. К. Аналіз залучення маніпулятивних політичних технологій президентської виборчої кампанії 2010 року / М. К. Кушакова // Наукові праці. Політологія. — 2014. — Том 236. — Випуск 224. — С. 46—50.

4. Мокан В. І. Вибірчі технології як різновид соціально-політичних технологій / В. І. Мокан // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. — 2008. — № 89—90. — С. 119—121.
5. Радченко О. В. Політичні технології взаємодії органів державної влади та суспільства [Електронний ресурс] / О. В. Радченко, С. С. Погорелий // Актуальні проблеми державного управління. — 2011. — № 1. — С. 309—317. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2011_1_38
6. Семке Н. М. Політологія. Модульний курс : [навч. посіб.] / Н. М. Семке. — Х. : Торсінг плюс, 2009. — 384 с.
7. Типи політичних технологій [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://b-ko.com/book_415_glava_82_Типи_політичних_.html
8. Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія: підручник / П. П. Шляхтун. — К. : Центр учбової літератури, 2010. — 472 с.
9. Малкин Е. Политические технологии / Е. Малкин, Е. Сучков. — М. : «Русская панорама», 2006. — 680 с.

Стаття надійшла до редакції 31.01.2017